ספרא — מכילתא דמילואים א

[א] "וידבר ה' אל משה קח את אהרן ואת בניו אֹתו" – מה תלמוד לומר? לפי שהוא אומר (שמות לב, לה) "וַיִּגֹּף ה' את העם על אשר עשו את העגל אשר עשה אהרן" – היה במשמע שנתרחק אהרן. כשהוא אומר "קח את אהרן ואת בניו אתו" – היה במשמע שנתקרב אהרן. מנין שידע משה שנתרחק אהרן? שנאמר (דברים ט, כ) "ובאהרן התאנף ה' מאד להשמידו ואתפלל גם בעד אהרן בעת ההִוא" – ולא נאמר "וישמע ה' אלי גם בפעם ההוא". כשהוא אומר "קח את אהרן ואת בניו אתו" – ידע משה שנתקרב אהרן. מנין שהיה בלבו של אהרן שנתרחק? נאמר בסוף הענין (ויקרא ט, ז) "קָרֵב אל המזבח" – והלא כבר הסדיר משה לפניו כל העבודות?! – אלא שלא יהיה לבו לדבר אחר. כשהוא אומר "קח את אהרן ואת בניו אתו" – ידע אהרן שנתקרב.

[ב] דבר אחר: "קח את אהרן ואת בניו אתו" מה תלמוד לומר? והלא בכמה מקומות נאמר בו במשה 'לקיחה' בבני אדם, שנאמר: (במדבר ג, מא) "ולקחת את הלוים לי אני השם" (שם יא, טז) "ולקחת אֹתָם אל אהל מועד (שם א, יז) "ויקח משה...את האנשים האלה אשר נקבו בשמות" (שם כז, יח) "קח לך את יהושע בן נון" וכי מפשיל היה משה בני אדם לאחריו?! אלא אמר לו הקב"ה "קחם בדברים שלא יהיה לבם לדבר אחר".

[ג] "ואת הבגדים" – אלו הבגדים שהפקדתיך (ס"א שפקדתיך) עליהם שנאמר (שמות כח, ד) "ואלה הבגדים אשר יעשו חֹשן ואפוד..." "ואת שמן המשחה" – זה שמן המשחה שהפקדתיך (בס"א כנ"ל) עליו שנאמר (שמות ל, כה) "ועשית אֹתו שמן משחת קדש..." "ואת פר החטאת" – כמה שנאמר (שמות כט, י-יא) "והקרבת..את הפר לפני השם "ואת שני האילים" – כמה שאמר (שמות כט, טו-יט) "ואת האיל האחד תקח..ולקחת את האיל השני". "ואת סל המצות" – שלא כסדר האמורים להלן (שמות, כט) אמורים כאן.

[ד] "ואת כל העדה הקהל" – עשה במעמד כל העדה שיהיו נוהגים קדושה בכהונה. "ויעש משה כאשר צוה ה' אֹתו" – כשם שהסדיר עבודת מקדש כך הסדיר עבודת כהונה; בגדי כל אחד ואחד לפי מה שהוא מקרבן.

[ה] "ויקרב משה את אהרן ואת בניו וירחץ אתם במים" – באותה שעה זכו לקידוש ידים ורגלים, באותה שעה זכו בטבילת יום הכפורים.

[ו] "ויתן עליו את הכתנת ויחגר אתו באבנט" – מלמד שנעשה משה סגן הכהנים לאהרן, והוא היה מפשיטו והוא היה מלבישו. וכשם שנעשה לו סגן בחייו כך נעשה לו סגן במותו שנאמר (במדבר כ, כה-כו) 'קח את אלעזר בנו...והפשט את אהרן את בגדיו'. ומנין שעשה משה כן? שנאמר (במדבר כ, כז) "ויעש משה כאשר צוה ה' ויעלו אל הר ההר" (שם כ, כח) "ויפשט משה את אהרן את בגדיו" – וכי האיך היה משה יכול להפשיט את בגדיו כסדרן? והעליונים הם עליונים לעולם והתחתונים הם תחתונים לעולם?! אלא אלו מעשה נסים, ועשה לו הקב"ה במיתתו יותר מבחייו, והעמידו משה על הסלע והפשיטו בגדי כהונה ובגדי שכינה נלבשים תחתיהם. (שם כ, כח) "וילבש אותם את אלעזר בנו" – וכי האיך היה יכול משה להלביש את אלעזר בגדים כסדרן?! אלא כבוד גדול חלק לו המקום במיתתו יותר מבחייו; שלבשו בגדי שכינה תחלה למטה והפשיט אהרן את הבגדים כסדרן והלביש את אלעזר בגדים כסדרן.

[ז] "וישם עליו את החֹשן" – פרשה זו נלמדה לשעתה ונלמדה לדורות. נלמד לשירות יום ויום ולשירות יום הכפורים. בכל יום משמש בבגדי זהב וביום הכפורים בבגדי לבן.

[ח] "וישם את המצנפת על ראשו" – ולא כסדר האמור להלן אמורים כאן. להלן (שמות, כט) הסדיר את הקרבתם כסדרן וכאן הוא מסדר את הבגדים. להלן (שמות, כט) הסדיר את הקרבנות תחלה ואחר כך הסדיר את הבגדים; וכאן הסדיר את הבגדים תחלה ואחר כך הסדיר את הקרבנות.

[ט] "ויקח משה את שמן המשחה" – ר' יהודה אומר שמן המשחה שעשה משה במדבר – מעשה נסים נעשה בו מתחלתו ועד סופו. שמתחלה לא היה אלא שנים עשר לוג שנאמר (שמות ל, כד) "ושמן זית הין" – לסוך בו עצים לא היה מספיק! כמה האור שורף! כמה העצים בולעים! כמה יורה בולעת! – ממנו נמשחו אהרן ובניו ומשכן וכליו כל שבעת ימי המלואים! ממנו נמשחו כהנים גדולים ומלכים! [ואפילו כהן גדול בן כהן גדול טעון משיחה. ואין מושחים מלך בן מלך. ומפני מה משחו את שלמה? מפני מחלוקתו של אדוניהו. ואת יואש? מפני מחלקותו של עתליה. ואת יהואחז? מפני מחלקותו של יהויקים שהיה גדול ממנו שתי שנים.] וכולו קיים לעתיד לבא שנאמר (שמות ל, לא) "שמן משחת קדש יהיה זה לי לדרתיכם".

[י] "וימשח את המשכן ואת כל אשר בו" – לא כמשיחת אהרן ובניו שלאחר שמלביש היה מושחן; (וכן הוא אומר: (תהילים קלג, ב) "כשמן הטוב על הראש..." – יכול שמשחן עד שלא הלבישם? תלמוד לומר "שֻׁיֻּרַד על פי מדותיו") אבל משיחת כל הכלים – כל כלי וכלי בפני עצמו טעון משיחה שנאמר (ויקרא ח, יא) "וימשח את המזבח ואת כל כליו ואת הכיֹר ואת כנו לקדשם" – הא למדת שכל כלי וכלי טעון משיחה בפני עצמו.

[יא] "ויקרב משה את בני אהרן וילבישם כתנת" – כשם שנעשה משה סגן לאהרן כך נעשה סגן לבניו.כשם שפקדו על בגדי אהרן כך פקדו על בגדי בניו שנאמר (שמות כח, ב) "ועשית בגדי קדש לאהרן אחיך לכבוד ולתפארת", ואומר (שמות מ, יד) "ואת בניו תקריב והלבשת אֹתם כֻּתֳּנֹת".

[יב] "ויגש את פר החטאת" – מתחלה לא נקרא 'פר החטאת' שנאמר (שמות כט, א) "וזה הדבר אשר תעשה להם לקדש אתם לכהן לי לקח פר אחד בן בקר וְאֵילִם" – כשהוא פורט את מעשיו היה נקרא 'פר החטאת'. "ואת הפר ואת ערו ואת בשרו שרף באש מחוץ למחנה" – אין אנו יודעים אם חטאת אהרן ובניו היה או חטאת הצבור היה... כשהוא אומר "קח את אהרן ואת בניו אתו" – הוי אומר חטאת אהרן ובניו ולא חטאת הצבור היה.

[יג] "ויסמך אהרן ובניו את ידיהם על ראש פר החטאת" – וכי אהרן ובניו סומכים על כל הקרבנות?! אלא מפני שהם קרבנותיהם סמכו עליו. מקיש קרבנות צבור לקרבנותיהם. מה קרבנותיהם טעונים סמיכה – אף קרבנות צבור טעונים סמיכה. מה הוא סומך על קרבנותיו – אף הוא סומך על קרבנות צבור. אבל יחיד – כל אחד ואחד סומך על קרבנו שנאמר (ויקרא ג, ב) "וסמך ידו על ראש קרבנו".

[יד] "וישחט ויקח משה את הדם" – כל שבעת ימי המלואים היה משה משמש בכהונה גדולה – הוא היה שוחט, הוא היה זורק, הוא היה מזה, הוא היה מחטא, הוא היה יוצק, הוא היה מכפר. לכך נאמר 'וישחט ויקח משה'. משל למה הדבר דומה: לבת מלכים שנשאת כשהיא קטנה ופסקו עם אמה שתהא משמשת עד שתלמד בתה. אף כך אהרן תחלה היה לוי שנאמר (שמות ד, יד) "הלא אהרן אחיך הלוי", כשנבחר להיות כהן גדול אמר לו הקב"ה למשה "אתה תשמשני עד שילמד אהרן אחיך". עד שילמד אהרן היה משה שוחט ואהרן רואה אותו; זורק – ואהרן רואה אותו; מזה – ורואה אותו; מחטא – ורואה אותו; יוצק – ורואה אותו; מכפר – ורואה אותו.

[טו] "ויקדשהו לכפר עליו" – כפרה זו איני יודע מהו? מנין אתה אומר שלא היה כפרה זו אלא שאמר משה "בשעה שצוה אדון העולם להתנדב בדבר המקדש – דחקו ישראל איש איש והביאו שלא בטובתם. תהא כפרה זו שלא יתנדב אדם גזל למקדש". וכן הוא אומר (ישעיהו סא, ח) "כי אני ה' אוהב משפט שֹׂנֵא גָזֵל בָּעוֹלָה".

[טז] "ויקח את כל החלב אשר על הקרב" – למדנו משתי אלו פרשיות מנהג לדורות. מפני שהייתי אומר פרים הנשרפין ושעירים הנשרפין – הואיל ואין נאכלים – יהיו כולם נשרפים ולא יהיה מהן למזבח כלום. לכך נאמר "ויקח את..החלב" – וזאת (ס"א זאת) היתה תרומתן למזבח. ושאר הפר שרף שנאמר (ויקרא ח, יז) "ואת הפר ואת עורו ואת

בשרו שרף באש מחוץ למחנה".

[יז] "ויקרב את איל העולה ויסמכו" – מכאן למדנו סמיכה לעולה. "וישחט ויזרק משה את הדם" – מכאן למדנו זריקה לעולה. "ואת האיל נתח לנתחיו" – כל המפורש בעולת יחיד מפורש כאן חוץ מהפשט; ויש אומרים אין נתוח בלא הפשט.

[יח] "ויקטר משה את הראש ואת הנתחים ואת הפדר" – כמו שנאמר להלן (ויקרא א, יב) "ונתח אתו לנתחיו ואת ראשו ואת פדרו וערך" – מכאן למדו. "ואת הקרב ואת הכרעים רחץ במים" – כמה שנאמר להלן (ויקרא א, ט) "וקרבו וכרעיו ירחץ במים" – [מכאן למדו]. "ויקטר משה את כל האיל" – כמה שנאמר להלן (ויקרא א, יג) "והקריב... את הכל והקטיר המזבחה" – [מכאן למדו]."עולה הוא לריח נחוח אשה לה'" – כמה שנאמר להלן (ויקרא א, יז) "אשה ריח נחוח להשם" – מכאן שכולם ניתנים לאישים.

[יט] "ויקרב את האיל השני" – והלא כבר זוגז הכתוב שני אלים זה כנגד זה? אם כן למה נאמר "ויקרב את האיל השני"? שאם הביא פר ואחד מן האלים – לא יצא ידי קידושם; שני אלים ולא הביא פר – לא יצא ידי קידושם; שני אלים ופר ולא הביא סל המצות – לא יצא ידי קידושם.

[כ] "איל המלואים" – שמשלים את הכל; מלמד שהמלואים שלמים לאהרן ולבניו. "ויסמכו..את ידיהם על ראש האיל" – סמכו ידיהם עליו בשמחה ועשו יום טוב. משל למי שפרע חובו ועשה יום טוב. אף כך אהרן ובניו כיון שהשלימו עבודת היום וקידושיו, עבודת כלים וקידושיו – הביאו איל וסמכו ידיהם עליו בשמחה ועשו יום טוב.

[כא] "וישחט ויקח משה מדמו" – שלשה דמים האמורים בפרשה אין דומים זה לזה; הראשון טעון שש מתנות, והשני שתים, והשלישי י"ג. לכך נאמר "וישחט ויקח משה מדמו" "ויתן על תנוך אזן אהרן הימנית" – זה גדר האמצעי; "ועל בהן ידו הימנית" – זה פרק האמצעי.

[כב] "ויקרב את בני אהרן ויתן משה מן הדם על תנוך אזנם הימנית" – זה גדר האמצעית; "ועל בהן ידם הימנית" – זה פרק האמצעי.

[כג] 'ויקח את כל החלב' – אין לך כל דבר ודבר שאין בו מצוה למקום. פירות יש הן מצות הרבה – תרומות ומעשרות, חלה ובכורים, הלקט והשכחה והפאה; שערי בתים ושערי מדינות יש בהם מצוה למקום שנאמר (דברים ו, ט) "וכתבתם על מְזוּזוֹת ביתך ובשעריך".

[כד] בגדים יש בהם מצוה למקום שנאמר (דברים כב, יא) "לא תלבש שעטנז"; טלית יש בה מצוה למקום שנאמר (דברים כב, יב) "גְּדִלִים תַּעֲשֶׂה לָךְ".

[כה] בהמה טהורה יש בה מצוה למקום שנאמר (דברים טו, יט) "כל הבכור אשר יולד בבקרך ובצאנך הזכר תקדיש לה' אלקיך".

[כו] בהמה טמאה יש בה מצוה למקום שנאמר (שמות לד, כ) "ופטר חמור תפדה בשה"; חיה הגדילה במדבר והעוף הפורח באויר – הזהיר עליהם הכתוב כשיבואו לידך לא יהיה מחוסרים מצוה שנאמר (ויקרא יז, יג) "איש איש מבית ישראל אשר יצוד ציד חיה או עוף אשר יאכל ושפך את דמו וכסהו בעפר"; ושאר בהמה וחיה שלא פרט הכתוב שמם – עשאם כלל, שלא יהיו מחוסרים מצות שנאמר (ויקרא כו, כח) "אך כל חרם אשר יחרם איש להשם"; קדשי מקדש יש בהם מעלות על גבי מעלות. כיצד? פרים הנשרפים ושעירים הנשרפים אמר הכתוב "יהיה דמם ואימוריהן למזבח".

[כז] עולה כולה כליל אמר הכתוב "יהי עורה מתנה לכהנים", שלמים הנאכלים לבעלים אמר הכתוב "יהי דמם ואימוריהן למזבח" לכך נאמר "ויקח את החלב ואת האליה... ואת שוק הימין" – זו היתה תרומתן למזבח.

[כח] "ויתן את הכל על כפי אהרן ועל כפי בניו" – וכי כל הקרבנות ניתנים לידי הבעלים? אלא ללמדך איך משקין את הסוטה ומטהרין את המצורעין.

[כט] "וינף אתם תנופה לפני השם" – הוא הדין ללמדך תנופת הקרבנות. "ויקח משה..מעל כפיהם" – הוא הדין ללמד איך נוטל מנחה מעל ידי סוטה ומניפה.

[ל] "מִלְּאִים הם לריח ניחח" – מלמד שהמלואים קרוים 'ריח ניחוח'. והלא דברים קל וחומר: מלך בשר ודם קונה לו אוהב ועושה לו יום טוב, מלך מלכי המלכים הקב"ה שהעמיד לו כהן על אחת כמה וכמה!

[לא] "ויקח משה את החזה ויניפהו תנופה לפני השם" – מלמד שאין הקב"ה מקפח שכר כל בריה. וכן הוא אומר (מלאכי א, י) "מִי גַם בָּכֶם וְיִסְגֹּר דְּלָתַיִם וְלֹא תָאִירוּ מִזְבְּחִי חִנָּם".

[לב] "מאיל המלאים למשה היה למנה" – והרי דברים קל וחומר: ומה אם מי ששמש בכהונה גדולה שעה אחת – נוטל לו חלק בכהונה גדולה, המשמש בכהונה לעולם על אחת כמה וכמה!

[לג] "ויקח משה משמן המשחה ומן הדם" – ג' דמים האמורים בפרשה אין דומים זה לזה. הראשון טעון שש מתנות, והשני שתים, והשלישי י"ג הראשון טעון הזיה ומתן סביב, וחיטוי, יציקה וכפרה; והשני שתים – זריקה ומתן סביב והשלישי – י"ג טעון שש מתנות בהונות – של שלש באהרן ושלש בבניו. [ויש אומרים תשעה – שלש באהרן ושש בבניו; ויש אומרים ט"ו – שלש באהרן ושתים עשרה בארבעה בניו שנאמר (במדבר ג, ג) "אלה שמות בני אהרן הכהנים המְשָׁחים אשר מִלֵּא ידם לְכַהֵן".] טעון זריקה לגבי מזבח.

[לד] [ס"א וטעון] שש הזיות – שלש באהרן ושלש בבניו. [ויש אומרים שלש באהרן ושש בבניו; ויש אומרים ט"ו – שלש באהרן וי"ב בבניו]. "ויז על אהרן ועל בגדיו ועל בניו ועל בגדי בניו" – הא למדת שלא נשלם קידוש אהרן ובניו אלא בהזאת הדם.

[לה] "ויאמר משה אל אהרן ואל בניו בשלו את הבשר פתח אהל מועד" – כמו שנאמר להלן (שמות כט, לב-לג) "ואכל אהרן ובניו את בשר האיל ואת הלחם אשר בסל..." וכתיב (ויקרא ח, לב) "והנותר בבשר ובלחם באש תשרופו" – מלמד שהמלואים מותרן לשריפה.

[לו] "ומפתח אהל מועד לא תצאו שבעת ימים" – מכאן אמרו בכ"ג באדר קרבו מלואים. כ"ג ושבעה – הרי שלשים; באחד בניסן שלמו מלואים. "כי שבעת ימים ימלא את ידכם" – כל שבעת ימי המלואים היה משה מעמיד את המשכן כל בקר ובקר, ומקריב קרבנותיו עליו ומפרקו. בשמיני העמידו ולא פרקו. ר' יוסי ברבי יהודה אומר אף בשמיני העמידו ופרקו.

[לז] "כאשר עשה ביום הזה צוה ה'" – מכאן אמרו שבעת ימים קודם יום הכפורים מפרישין כהן גדול מביתו ללשכת פרהדרין. וכשם שמפרישין כהן גדול מביתו כך מפרישין כהן השורף את הפרה מביתו. ולמה מפרישין שבעה? שמא תמצא אשתו ספק נדה וידחה כל שבעת הימים. "צוה ה' לעשות לכפר עליכם" – אמר להם "כפרה זו תכפר עליכם עד שיחיו המתים".

[לח] "ופתח אהל מועד תשבו יומם ולילה שבעת ימים ושמרתם את משמרת השם" – והרי דברים קל וחומר: ומה אם מקיים דברי בשר ודם – המקום מקבלו, המקיים דברי המקום על אחת כמה וכמה! "ויעש אהרן ובניו" – ששים ושמחים כששומעים דברים לקבל מפי משה כשומעים מפי הקב"ה. לכך נאמר "ויעש אהרן ובניו את כל הדברים אשר צוה ה' ביד משה" – כדַי השליח לשולחיו, כדַי המצוה למי שנצטוה.